

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

37. Quomodo potentiae rationales se habeant ad opposita, & actus liber possit esse necessarius.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

CAPVT XXXVII.

Quomodo potentia rationales se habeant ad opposita, & actus liber possit esse necessarius.

Sed alia opponi potest difficultas, quod potentia rationales se habeant ad opposita, ergo necesse est, ut voluntas quae in ratione est, agens ut potentia rationalis, ad opposita, hoc est, ad bonum & malum, vel certe ad agere & non agere, sese indifferenter habeat, & non ad unum tantum determinata sit, ut sit in actu necessario. Rursum libertas voluntatis est respectu contingentium saltem actuum, si non objectorum, ergo non potest esse respectu actus necessarii; contingenter enim fieri & necessario fieri se mutuo interimunt.

Respondeo non premere hoc argumentum, quatenus amoris beatifici libertatem petit, nisi simul divinae voluntatis libertatem in periculoso conjectam velimus. Liberi enim arbitrii Deus est, tamen in oppositum flecti nequeat, quia electio eius est immutabilis. Quod si sufficiat, ad alterutrum se flectere eligendo potuisse, quamvis post electionem nulli mutationi in alterum oppositorum super sit locus, profecto satis erit etiam beatos Angelos aut homines indifferenter ad alterutrum voluntate Deum adamasse, quamvis electionem per gratiam facta sit immutabilis. Nec ulla omnino ratio dari poterit deficientis in illo amore libertatis, quae non longe magis in divina voluntate locum habeat, ut etiam supra tactum est. Sed ut doctrina sit generalior, statuamus hominem vel Angelum ita divina gratia in primo instanti praeveneri, ut non alia indifferenter ad oppositum eligat amare Deum, quam nunc a beatis beatifico amore diligitur.

Dico igitur etiam juxta casum propositum, varijs modis a veteribus libertatem amoris beatifici defendentibus responsum esse, sanctus Bonaventura precise negat generaliter esse verum, quod potentia rationalis se habeat ad opposita, sed hoc est verum, inquit, de potestate rationali secundum statum mutabilitatis & veritabilitatis, secundum quem statum intelligitur verbum Philosophi. Et expresse de libero arbitrio, si consideretur ut deliberans, utrum hoc fiat, vel non fiat, sic esse respectu contingentium, quia de necessarijs non deliberatur. Sin autem ut liberum, esse respectu actus non tantum contingentis sed etiam necessarii. Sicut patet, inquit, in Deo, & in Christo, & in Angelis, & in hominibus beatis; eo quod necessitas immutabilitatis non repugnet libero arbitrio. Alexander Hales sufficere indicat, ut liberum arbitrium in se spectatum se habeat ad opposita, & de se sit causa contingentium, quia nempe de se veribile est in bonum, & malum, in hoc vel illud, in agere & non agere: Quod autem in futuro erit causa ne-

Acessariorum, hoc est, ex superadditione determinationis quae est a iustitia causa prima retribuente. Propius magisque proprie videtur tetigisse veritatem Albertus Magnus; cum eodem peteretur argumento libertas Christi Domini, respondit: Potentia rationalis ut est potentia (hoc est, prout pure consideratur in ratione potentiae) est ad opposita, & sic semper fuit in Christo; sed in ipso nunquam fuit ut potentia indifferenter se habens ad utrumque contrariorum, eo quod illa potentia de se indifferens, in ipso ad alteram partem determinata est.

Itaque ut res ex suis principijs constet, responderi uberius potest; potentias rationales, qualis est intellectus & voluntas, ita se habere ad opposita, ut tamen cum agendum est, non eis repugnet, sed maxime conveniat, ad alterum per proprium appetitum determinari, ut Aristoteles nono Metaphysicorum docet. Alioquin enim potentia rationalis, hoc est, ratio contraria faceret, sicut ad contraria sese habet. Hoc vero impossibile. *ἀναρχὴ ἀγαθῶν καὶ κακῶν τῶν κρείττων, λέγει δὲ τὸ τοιοῦτον ἡ προαιρέσις. ὁποῖός γάρ ἐστιν ὁ θεὸς καὶ τὰς τῶν πρῶτων.* Necesse est igitur aliud quiddam esse quod dominetur. Hoc autem dico appetitum seu electionem, scilicet alterutrius oppositorum. Quodcumque enim principaliter appetitur hoc facit. Sicut ergo non repugnat, sed congruit potentiae rationali, ut unum ex oppositis principaliter appetat, id est, per modum dominantis actui suo appetat, altero relicto; ita non repugnat, sed congruit, si eadem dominativa potestate, alterum eorum fortiter, stabiliter, incessanter eligat, propter rationes maximas, quibus ita iudicat fortiter, stabiliter, incessanter esse appetendum, & alterum respiciendum. Duplex enim necessitas cogitanda est, altera praecurrens actum, & dominans actui, quem in alteram partem figat. Talis est necessitas omnis agentis naturalis. Et quod illam habet, non agit, sed agitur; qua consideratione dixit Augustinus: Corporales cause quae magis sunt quam faciunt, non sunt inter causas efficientes ammiranda, quoniam hoc possunt quod ex ipsis faciunt, spirituum voluntates. Alia necessitas est sequens voluntatem, & ab ipsa manans, & sub ipsa manens, quara sibi ipsi voluntas facit. Sub ipsa quippe voluntate cadit, non solum sui determinatio ad alterum oppositorum, sed etiam determinationis modus, quando propter pondus rationum evidentissime cogitarum, & rationalis dilectionis magnitudinem, nunquam cessare eligit. Et ita etiam in illo motu tantum distat a necessitate naturali, necessitas illa voluntaria, quantum a natura voluntas, ab afflictione premente libertas fruens.

Albertus in 3. dist. 12. a. 7.

Arist. 9. Metaphysicorum.

Lib. 5 de Civit. c. 9.

Incipit in...
Hales p...
6. 2.

fruens. Hinc Ioannes Scotus communi omnium iudicio Scholasticorum subtilissimus, actum voluntatis simul necessarium & liberum esse posse tradens, generosius & resolutius quam quisquam veterum dicit, duplicem esse necessitatem, unam quæ prævia est ad voluntatem, ut voluntas intelligatur cadere sub necessitate tanquam impellente in actum, & figens in actu. Si autem sic esset, voluntas ageretur & non ageret, nec staret in tali actu libertas. Alteram quæ est necessitas concomitans, ita quod ipsa intelligatur cadere sub voluntate, sic quod voluntas propter firmitatem libertatis suæ sibi ipsi necessitatem imponat in eliciendo actum, & in perseverando sive figendo se in actum. Huiusce autem rei ratio est, quod agens necessarium & agens liberum non sint opposita, sicut nec opposita sunt agens naturale & agens contingenter. Sed illæ sunt primæ differentiæ principij activi, seu membra opposita immediatæ divisionis principij activi, agens naturale & agens liberum, seu natura & libertas; necque agens necessario & agens contingenter. Nam Aristoteles secundo physicorum dividit causam activam in naturam & propositum; ad quas duas causas per se reducit alias per accidens causas, scilicet causam & fortunam. Vnde & Augustinus simili plane modo causas universaliter dividit in fortuitas, naturales, & voluntarias. Est, inquit, causa fortuita, est naturalis, est voluntaria, quæ apud ipsum eadem est quæ libera. Vbi si subtrahas causam fortuitam, causa per se dividetur eodem modo ut divisit Aristoteles, in naturam & voluntatem seu propositum. Et alibi disputans de libertate voluntatis, sæpius naturale opponit voluntario, hoc est, libero: Ideo, inquit, lapidis naturalis est ille motus, animo vero iste voluntarius. Et rursum: Qui motus si culpa deputeretur non est utique naturalis sed voluntarius. Cum igitur voluntas seu libertas non opponatur necessitati, sed naturæ, neque contingentiæ naturæ sed necessitati, nihil

vetat membra duplicis istius divisionis in se incidere; ut scilicet quemadmodum actio naturæ seu naturalis potest esse contingens dum impeditur, ita etiam actio libera sit necessaria. Sed hoc est impossibile ut actio libera, hoc est, actio voluntatis sit naturalis, & consequenter impossibile est ut voluntas duplicem habeat actionem, liberam & naturalem. Cum enim potentia libera & naturalis directè sint oppositæ potentæ, non magis potest voluntas considerari ut libera & naturalis, quam si hominem considerare velis ut hominem & brutum, vel idem distinguere in seipsum & oppositum sui; cum agere libere & naturaliter sint modi oppositi immediatè dividentes, ut diximus, potentiam activam. Quemadmodum igitur natura semper servat suum operandi modum, qui est agere per modum naturæ, agi non agere, determinari ab alio ad unum; ita voluntas semper & essentialiter servat proprium suum operandi modum à natura distinctum, qui est agere non agi, movere ac determinare seipsum, agere per modum libertatis, sive contingenter agat sive necessario. Quod apertissimè docet idem subtilissimus Doctor Scotus: Non est, inquit, eadem divisio in principium naturale & liberum, & in principium necessario activum & contingenter: aliquid enim naturale potest contingenter agere, quia potest impediri: igitur pari ratione possibile est, aliquid liberum, stante libertate necessario agere. Et ad articulum tertium principalem: Esse naturaliter activum & esse liberum activum, sunt primæ differentiæ principij activi; & voluntas ut voluntas est principium activum liberè. Non magis igitur potest voluntas esse naturaliter activa, quam natura ut est principium distinctum contra voluntatem potest esse liberè activa. Vnde paulo superius dicit: Voluntas semper habet suum modum causandi proprium sicut liberè.

CAPVT XXXVII.

Profertur epilogicè consensus antiquorum Scholasticorum & Scriptorum usque ad Augustinum.

Hanc ergo maximam diversitatem inter agens liberum & naturale veteres perspicue habentes, cum voluntas quantumcumque aliquid immutabiliter necessarioque velit, semper sibi ipsi & actui suo dominando velit, semper seipsam agat & moveat, nunquam ab alio agatur & moveatur, semper per modum eligentis alteram partem velit, quæ ab omni agente naturali remotissima sunt, nihil omnino de necessitate actus voluntarij curaverunt: Sed non obstante immutabili necessitate, omnem omnino rationalem voluntatem (hoc est, voluntatis motum) & liberam & electivam obiecti sui posuerunt, sola exclusa violentiæ coactionisque necessitate.

Hinc Petrus Capulleius Episcopus Conversanus: Respectu amare (in beatis) est sempiterna & libera electio. Et Stephanus Brulefer: Actus liberi arbitrij ut liberum est, non solum potest esse circa necessarium sed etiam necessarium in se. Et Nicolaus de Orbellis: Dicitur liberum non quod sic velit homo, ut possit velle oppositum; sed quia omne quod vult appetit ad sui ipsius imperium, quia sic vult aliquid ut velit se velle illud, quamvis immutabiliter ordinetur ad illud. Et ante Nicolaum Gabriel Biel in tertium Sententiarum: Actus beatitudinis est liberè elicitus, & ita contingens, esse immutabilis & perpetuus. Liberè, inquam, complectenter, licet non liberè contradictoriè, quia liberè sufficit ad rationem meriti. Et ante Gabrielem Martilius ab Inghen: Necessarium & inevitabile non